

JORJ ORUELL: IJODIY MEROSI VA SIYOSIY QARASHLARINING ADABIYOTDAGI O'RNI

Rametullaeva Kamila Nietullaevna

Ingliz tili filologiyasi 4-kurs talabasi

Annotatsiya. *Mazkur maqolada XX asr ingliz adabiyotining mashhur namoyandasi Jorj Oruell (1903–1950) hayoti, ijodi va siyosiy qarashlari tahlil qilingan. Yozuvchining "Animal Farm" va "Nineteen Eighty-Four" asarlari asosida totalitarizm tanqidi, ijtimoiy adolat, inson huquqlari va erkinlik masalalari yoritilgan. Oruellning demokratik sotsializmga munosabati, til va hokimiyat muammosiga qarashlari ilmiy nuqtai nazardan sharhlangan. Maqola yakunida yozuvchining zamonaviy adabiyot va siyosatdagi o'rne hamda uning bugungi kun uchun dolzarbligi asoslab berilgan.*

Kalit so'zlar: *Jorj Oruell, totalitarizm, "Animal Farm", "Nineteen Eighty-Four", demokratik sotsializm, erkinlik, siyosiy adabiyot.*

XX asr ingliz adabiyotining eng mashhur va ta'sirchan yozuvchilaridan biri bo'lgan Jorj Oruell (George Orwell, asl ismi Eric Arthur Blair, 1903–1950) o'z davrida ham, bugungi kunda ham keng ilmiy va ijtimoiy muhokamalarga sabab bo'lib kelmoqda. Uning asarlari adabiy qiymati bilan bir qatorda, ijtimoiy-siyosiy mazmuni, totalitar tuzumlarni fosh qilishi va inson erkinligini himoya qilishi bilan jahon miqyosida o'rganilmoqda. Oruellning asarlari, xususan, "Animal Farm" (1945) va "Nineteen Eighty-Four" (1949) romanlari XX asr adabiyoti va siyosiy tafakkurining eng muhim namunalari hisoblanadi.

Maqolaning asosiy maqsadi Jorj Oruell hayoti va ijodini tahlil qilish, uning asarlaridagi ijtimoiy va siyosiy g'oyalarni ilmiy nuqtai nazardan yoritish, shuningdek, yozuvchining zamonaviy adabiyot va siyosatdagi o'rnini belgilashdan iboratdir.

Eric Arthur Blair 1903-yil 25-iyunda Hindistonning Bihar shtatidagi Motihari shahrida dunyoga kelgan. Otasi ingliz mustamlaka boshqaruvida kichik lavozimda ishlagan, onasi esa fransuz kelib chiqishli edi. Orvell oilasi bilan 1907-yilda Angliyaga qaytadi va keyinchalik mashhur Eton kollejida ta'lim oladi. Ammo u universitetda o'qishni davom ettirmay, 1922-yilda Birma (hozirgi Myanma)da ingliz mustamlaka politsiyasida xizmat qila boshlaydi. Mustamlakachilik hayoti uni chuqur o'ylashga undaydi va u bu tizimning adolatsizliklarini anglab yetadi. 1927-yilda u xizmatni tark etib, yozuvchilik faoliyatiga kirishadi.

Orvellning dastlabki yillari moddiy qiyinchiliklar bilan kechgan. U Parij va Londonda oddiy mehnatkashlar orasida yashab, kambag'allik hayotini o'rgandi.

Shu asosda uning birinchi kitobi "Down and Out in Paris and London" (1933) dunyoga keldi. Bu asar yozuvchining ijtimoiy haqiqatlarga teran qarashini va mehnatkashlar hayotini yoritishga bo'lgan intilishini ko'rsatadi.

Orvell ijodida bir nechta muhim mavzular alohida o'rin tutadi. Birinchidan, bu mustamlakachilik tanqididir. Uning "Burmese Days" (1934) asari ingliz mustamlakachilarining mahalliy xalqlarga nisbatan kibrli munosabatini, imperializmning illatlarini ochib beradi. Ikkinchi yo'nalish — kambag'allik va ijtimoiy tengsizlik. "The Road to Wigan Pier" (1937) kitobida Angliya shimolidagi ishchilar sinfi hayoti va ularning qashshoqligi tasvirlanadi. Orvellning kuzatuvlari ijtimoiy adolat masalalarini chuqurroq yoritishiga asos bo'ldi. Uchinchi yo'nalish — siyosiy totalitarizm tanqidi. "Animal Farm" (1945) asari sovet jamiyatiga allegorik satira bo'lib, unda hayvonlar orqali inqilobiy g'oya qanday qilib diktaturaga aylanib ketishi tasvirlanadi. Asar jahon miqyosida shov-shuvli bo'lib, ko'plab tillarga tarjima qilindi.

"Nineteen Eighty-Four" (1948) esa yozuvchining eng mashhur romanidir. Unda nazorat, senzura, yolg'on va inson ongining manipulyatsiya qilinishi asosiy mavzular sifatida olingan. "Big Brother", "Newspeak" kabi tushunchalar bugungi kungacha siyosiy diskursda faol ishlatiladi.

Orvell o'zini demokratik sotsialist deb hisoblagan. U kapitalizmni ham, stalinizmni ham qattiq tanqid qilgan. Ispaniya fuqarolar urushida respublikachilar safida ishtirok etgani uning siyosiy qarashlarini mustahkamlab, totalitarizmning har qanday shakliga qarshi bo'lishini ta'minladi. Orvell nazarida, haqiqiy demokratiya erkin matbuot, shaffof siyosat va inson huquqlarini hurmat qilishga asoslanishi kerak edi. Yozuvchi nazarida eng katta xavf — bu haqiqatning buzilishi va hukumat propagandasi orqali odamlarning ongini boshqarishdir. Shu bois u o'z asarlarida axborot manipulyatsiyasi masalasini doimiy tarzda yoritgan.

Orvellning eng katta nazariy yutuqlaridan biri bu tilning siyosiy qurol sifatida tahlilidir. "1984" romanidagi "Newspeak" tilining yaratilishi totalitar jamiyatning inson fikrlash doirasini toraytirish orqali boshqarishga urinishini ifodalaydi. Tilni nazorat qilish orqali hukumat odamlarning ongini ham nazorat qiladi. Bu g'oya tilshunoslik, siyosatshunoslik va falsafa sohalarida keng muhokama qilingan.

Orvellning asarlari bugungi kunda ham dolzarbligini saqlab qolmoqda. "Orwellian" atamasi nazorat, senzura va hukumatning ortiqcha kuch ishlatishini ifodalash uchun ishlatiladi. Uning ijodi nafaqat adabiyotshunoslikda, balki siyosatshunoslik, sotsiologiya, tarix va madaniyatshunoslikda ham keng tadqiq qilinmoqda.

Bugungi kunda dunyo bo'ylab inson huquqlari, erkinlik, demokratik qadriyatlar haqida bahslar davom etar ekan, Orvellning asarlari o'z ogohlantiruvchi va tanqidiy ruhi bilan alohida ahamiyat kasb etadi.

Xulosa o'rnida shuni aytish joizki, Jorj Oruell o'z asarlari orqali nafaqat badiiy mahoratini namoyon etgan, balki ijtimoiy va siyosiy masalalarni chuqur tahlil qilgan yozuvchi sifatida tarixda qolgan. U jamiyatni aldash, yolg'on propaganda va totalitar tuzumlarning inson erkinligini cheklash xavflarini ochib bergan. "Animal Farm" va "1984" romanlari insoniyatni hushyorlikka chaqiruvchi adabiy yodgorlikdir. Shunday qilib, Jorj Oruell ijodi nafaqat XX asr adabiyotining, balki insoniyat tafakkurining muhim qismi sifatida qadrlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Crick, B. George Orwell: A Life. London: Secker & Warburg, 1980.
2. Meyers, J. Orwell: Wintry Conscience of a Generation. London: Norton, 2000.
3. Newsinger, J. Orwell's Politics. London: Macmillan, 1999.
4. Patai, D. The Orwell Mystique: A Study in Male Ideology. Amherst: University of Massachusetts Press, 1984.
5. Orwell, G. Animal Farm. London: Secker & Warburg, 1945.
6. Orwell, G. Nineteen Eighty-Four. London: Secker & Warburg, 1949.
7. Sheldon, M. Orwell: The Authorized Biography. London: HarperCollins, 1991.